

Υπόθεση C-516/19

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

9 Ιουλίου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Verwaltungsgericht Berlin (Διοικητικό δικαστήριο Βερολίνου, Γερμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

17 Ιουνίου 2019

Προσφεύγουσα:

NMI Technologietransfer GmbH

Καθής:

EuroNorm GmbH

Αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης

Συμβατότητα ενισχύσεων με την εσωτερική αγορά· ορισμός ΜΜΕ· επιχείρηση ελεγχόμενη από δημόσιους φορείς

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, άρθρο 267 ΣΛΕΕ, ιδίως δε

η ερμηνεία του κανονισμού (ΕΕ) 651/2014 της Επιτροπής, της 17ης Ιουνίου 2014, για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης (ΕΕ 2014, L 187, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 651/2014)

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Μπορεί μια εταιρία περιορισμένης ευθύνης, η οποία ασκεί οικονομική δραστηριότητα, να μη θεωρηθεί μικρομεσαία επιχείρηση (στο εξής: ΜΜΕ) βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 4, του παραρτήματος I, του κανονισμού 651/2014, για τον λόγο και μόνον ότι το 90% του κεφαλαίου της ανήκει σε ίδρυμα του αστικού δικαίου, στου οποίου το εποπτικό συμβούλιο, το οποίο δεν έχει διαχειριστική αρμοδιότητα και απαρτίζεται από 17 μέλη, μετέχουν δύο εκπρόσωποι υπουργείων, ο δήμαρχος μιας πόλεως, ο πρύτανης ενός πανεπιστημίου, τρεις καθηγητές του ίδιου πανεπιστημίου, ο πρόεδρος άλλης ανώτατης σχολής και ο πρόεδρος ενός βιομηχανικού και εμπορικού επιμελητηρίου;
2. Συνιστούν δημόσιους φορείς, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 4, του παραρτήματος I, του κανονισμού 651/2014, τα δημόσια πανεπιστήμια και οι ανώτατες σχολές, καθώς και τα γερμανικά βιομηχανικά και εμπορικά επιμελητήρια;
3. Συνιστούν δημόσιους φορείς, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 4, του παραρτήματος I, του κανονισμού 651/2014, τα πρόσωπα που ασκούν αμισθί τα καθήκοντά τους στο εποπτικό συμβούλιο του ιδρύματος, για τον λόγο και μόνον ότι ασκούν την κύρια επαγγελματική τους δραστηριότητα σε δημόσιο φορέα;
4. Προϋποθέτει ο έλεγχος από δημόσιους φορείς, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 4, του παραρτήματος I, του κανονισμού 651/2014, τη δυνατότητα των οργάνων των δημόσιων φορέων να επιβάλλουν, στα μέλη του εποπτικού συμβουλίου που ασκούν αμισθί τα καθήκοντά τους, την άσκηση με συγκεκριμένο τρόπο του δικαιώματος ψήφου τους στο εποπτικό συμβούλιο βάσει υφιστάμενης έννομης σχέσεως;
5. Προϋποθέτει ο έμμεσος έλεγχος των δικαιωμάτων ψήφου από δημόσιους φορείς τη διαπίστωση ότι οι δημόσιοι φορείς καθοδηγούν τα μέλη του εποπτικού συμβουλίου ώστε αυτά να ασκούν το δικαίωμα ψήφου που διαθέτουν κατά τον τρόπο που έχουν ορίσει οι δημόσιοι φορείς;
6. Υφίσταται έμμεσος έλεγχος των δικαιωμάτων ψήφου από δημόσιους φορείς, ακόμη και όταν τα μέλη του εποπτικού συμβουλίου που ασκούν αμισθί τα καθήκοντά τους έχουν τη δυνατότητα, στο πλαίσιο ασκήσεως των καθηκόντων αυτών, να λάβουν υπόψη και τα συμφέροντα των δημόσιων οργανισμών από τους οποίους προέρχονται;
7. Προϋποθέτει ο «από κοινού έλεγχος», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 4, του παραρτήματος I, του κανονισμού 651/2014, τη δυνατότητα διαπιστώσεως του σχηματισμού κοινής βουλήσεως των δημόσιων φορέων όσον αφορά τα δικαιώματα ψήφου;
8. Εξαρτάται το ζήτημα αν μια επιχείρηση «ελέγχεται», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 4, του παραρτήματος I, του κανονισμού 651/2014, από τη

συγκεκριμένη πρακτική εφαρμογή του καταστατικού εκ μέρους του ιδρύματος ή από μια ενδεχόμενη ερμηνεία του γράμματος του καταστατικού;

Παρατιθέμενες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Κανονισμός 651/2014, ιδίως δε

το άρθρο 3, παράγραφος 4, του παραρτήματος I, του κανονισμού 651/2014 (στο εξής: επίδικη διάταξη)

Παρατιθέμενες εθνικές διατάξεις και διατάξεις συμβάσεων

Gesetz zur vorläufigen Regelung des Rechts der Industrie- und Handelskammern [γερμανικός νόμος για την προσωρινή ρύθμιση του δικαίου των βιομηχανικών και εμπορικών επιμελητηρίων] όπως ίσχυε στις 29 Μαρτίου 2017 (στο εξής: IHKG)

Οδηγία «Zentrales Innovationsprogramm Mittelstand [κεντρικό πρόγραμμα καινοτομίας για τις ΜΜΕ] (ZIM)» του ομοσπονδιακού υπουργείου οικονομίας και ενέργειας (στο εξής: ομοσπονδιακή οδηγία ZIM), η οποία δεν έχει κανονιστικό χαρακτήρα

Καταστατικό του ιδρύματος NMI Naturwissenschaftliches und Medizinisches Institut an der Universität Tübingen [Επιστημονικό και Ιατρικό Ινστιτούτο του Πανεπιστημίου Tübingen] όπως εγκρίθηκε στις 11 Αυγούστου 2015 από την Regierungspräsidium Tübingen [περιφερειακή διοίκηση του Tübingen, Γερμανία] (στο εξής: καταστατικό)

Σύμβαση συνεργασίας μεταξύ του NMI-Institut και του δημόσιου πανεπιστημίου του Tübingen, η οποία ανανεώθηκε το 2009 (στο εξής: σύμβαση συνεργασίας)

Τα πραγματικά περιστατικά και η πορεία της διαδικασίας

- 1 Οι διάδικοι διαφωνούν σχετικά με τη χρηματοδότηση ενός ερευνητικού και αναπτυξιακού έργου της προσφεύγουσας με βάση την ομοσπονδιακή οδηγία ZIM.
- 2 Η καθής είναι εταιρία περιορισμένης ευθύνης στην οποία έχουν ανατεθεί αρμοδιότητες δημόσιας εξουσίας για την άσκηση διοικητικών καθηκόντων δημοσίου δικαίου, μεταξύ άλλων, στον τομέα των χρηματοδοτήσεων.
- 3 Το κεφάλαιο της προσφεύγουσας ανέρχεται σε 27 800 ευρώ. Από το ποσό αυτό τα 25 000 ευρώ ανήκουν στο ερευνητικό ινστιτούτο «NMI Naturwissenschaftliches und Medizinisches Institut an der Universität Tübingen» (στο εξής: NMI-Institut). Το υπόλοιπο κεφάλαιο ανήκει σε εταιρία συμμετοχών.
- 4 Το NMI-Institut είναι ίδρυμα του αστικού δικαίου με δικαιοπρακτική ικανότητα. Ο σκοπός του κοινωφελούς αυτού ιδρύματος συνίσταται στην προώθηση της

επιστήμης και της έρευνας. Με τη σύσταση της προσφεύγουσας επιδιώχθηκε, μεταξύ άλλων, η πρακτική εφαρμογή των ερευνητικών αποτελεσμάτων του ιδρύματος με οικονομικό όφελος. Το κεφάλαιο του ιδρύματος συγκεντρώθηκε με τη συνεισφορά 13 επιχειρήσεων και, σε μικρότερο ποσοστό, του δήμου του Reutlingen. Το καταστατικό δεν περιέχει ρύθμιση σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων που διαθέτει το NMI-Institut ως εταίρος της προσφεύγουσας.

- 5 Έως τον Απρίλιο του 2018, ο διαχειριστής της προσφεύγουσας ήταν συγχρόνως πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου και διευθυντής του NMI-Institut. Η προσφεύγουσα και το NMI-Institut έχουν την έδρα τους στο ίδιο κτήριο στο Reutlingen.
- 6 Το NMI-Institut διαθέτει δύο όργανα, όπως προβλέπει το καταστατικό του, ήτοι το εποπτικό συμβούλιο και το διοικητικό συμβούλιο. Το διοικητικό συμβούλιο διαχειρίζεται τις συναλλαγές του ιδρύματος και διεκπεραιώνει όλες τις υποθέσεις του. Για ορισμένες πράξεις, το διοικητικό συμβούλιο χρειάζεται την προηγούμενη έγκριση του εποπτικού συμβουλίου, όπως παραδείγματος χάριν για συναλλαγές που αφορούν ακίνητα και για τη λήψη δανείου.
- 7 Το εποπτικό συμβούλιο έχει καθήκον να καθορίζει τις αρχές που διέπουν το έργο του ιδρύματος σύμφωνα με τον σκοπό του και να εποπτεύει την τήρησή τους. Βάσει του καταστατικού είναι αρμόδιο, μεταξύ άλλων, για τα εξής: αποφασίζει σχετικά με τον ερευνητικό και οικονομικό σχεδιασμό του ιδρύματος, διορίζει και ανακαλεί τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και τροποποιεί το καταστατικό. Αποφασίζει με απλή πλειοψηφία και, σε περίπτωση τροποποίησης του καταστατικού, με πλειοψηφία δύο τρίτων.
- 8 Τα μέλη του εποπτικού συμβουλίου ασκούν τα καθήκοντά τους αμισθί. Βάσει του καταστατικού, το εποπτικό συμβούλιο απαρτίζεται συνολικά από 17 μέλη. Για την ακριβή σύνθεση του εποπτικού συμβουλίου γίνεται παραπομπή στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα. Η πλειονότητα των μελών προέρχεται από δημόσιους φορείς κατά την έννοια της επίδικης διατάξεως.
- 9 Στα μέλη του εποπτικού συμβουλίου συγκαταλέγεται, μεταξύ άλλων, ο πρόεδρος του βιομηχανικού και εμπορικού επιμελητηρίου του δήμου του Reutlingen. Κατά τον IHKG, τα βιομηχανικά και εμπορικά επιμελητήρια, τα οποία είναι οργανισμοί δημοσίου δικαίου, εκπροσωπούν τα συμφέροντα των επιτηδευματιών της περιοχής τους και προάγουν τα συμφέροντα του εμπορίου και της βιομηχανίας.
- 10 Περαιτέρω, το NMI-Institut και το δημόσιο πανεπιστήμιο του Tübingen συνεργάζονται επί τη βάσει της μεταξύ τους συμβάσεως συνεργασίας. Η σύμβαση αυτή προβλέπει, ιδίως, τα ακόλουθα:
 - συνεργασία ως ισότιμα μέρη και ισοτιμία των αμοιβαίων παροχών
 - τον σχεδιασμό και την εκτέλεση ερευνητικών έργων
 - συνεργασία στον τομέα των επαγγελματικών και εκπαιδευτικών ευκαιριών

- την τοποθέτηση κατόχων πανεπιστημιακών εδρών σε εγκαταστάσεις του ιδρύματος

Η σύμβαση συνεργασίας περιέχει και διατάξεις σχετικά με την κατανομή, μεταξύ του πανεπιστημίου του Tübingen και του NMI-Institut, των κερδών που προέρχονται από την εκμετάλλευση κοινών εφευρέσεων.

- 11 Τον Ιούλιο του 2016, η προσφεύγουσα ζήτησε από την καθής χρηματοδότηση για τα ερευνητικά της έργα. Η καθής έκρινε μεν ότι τα ερευνητικά έργα είναι επιλέξιμα για ενίσχυση, αλλά απέρριψε τη σχετική αίτηση τον Φεβρουάριο του 2017. Στήριξε δε την εν λόγω απόφασή της στο ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ΜΜΕ, διότι ελέγχεται από δημόσιο φορέα.
- 12 Η προσφεύγουσα άσκησε ενδικοφανές βοήθημα κατά της ανωτέρω απόφασης, το οποίο απορρίφθηκε από την καθής τον Ιούνιο του 2017. Με την προσφυγή της, η προσφεύγουσα εμμένει στο αίτημά της.

Σκεπτικό της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης

- 13 Η έκβαση της διαφοράς εξαρτάται από την κρίση του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία των Συνθηκών.
- 14 Κρίσιμο είναι το ζήτημα αν η καθής ορθώς απέρριψε τον χαρακτηρισμό της προσφεύγουσας ως ΜΜΕ με βάση την επίδικη διάταξη και δικαίως αρνήθηκε, εν τέλει, τη χορήγηση ενισχύσεως.
- 15 Κατά την ομοσπονδιακή οδηγία ZIM, οι ΜΜΕ με επιχειρηματική δραστηριότητα στη Γερμανία έχουν δικαίωμα να υποβάλουν αίτηση ενισχύσεως. Όσον αφορά τον ορισμό των ΜΜΕ, η ως άνω οδηγία παραπέμπει στον κανονισμό 651/2014 και στην επίδικη διάταξη.
- 16 Η επίδικη διάταξη ορίζει ότι μια επιχείρηση δεν μπορεί να θεωρηθεί ΜΜΕ, εάν το 25 % ή περισσότερο του κεφαλαίου της ή των δικαιωμάτων ψήφου της ελέγχεται, άμεσα ή έμμεσα, από έναν ή περισσότερους δημόσιους φορείς, μεμονωμένα ή από κοινού.
- 17 Ως προς το ότι η προσφεύγουσα ελέγχεται από δημόσιους φορείς και, επομένως, δεν δύναται να χαρακτηριστεί ως ΜΜΕ, η καθής προβάλλει τα ακόλουθα επιχειρήματα:
 - Το NMI-Institut και η προσφεύγουσα συνιστούν συνδεδεμένες επιχειρήσεις κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, στοιχείο α', [του παραρτήματος I,] του κανονισμού 651/2014.
 - Βεβαίως, το NMI-Institut δεν ασκεί άμεσο έλεγχο επί της προσφεύγουσας.

- Ωστόσο, δημόσιοι φορείς ελέγχουν έμμεσα την προσφεύγουσα μέσω του εποπτικού συμβουλίου, το οποίο απαρτίζεται, ως επί το πλείστον, από εκπροσώπους δημόσιων φορέων.
 - Το εποπτικό συμβούλιο διευθύνει το ίδρυμα, λαμβανομένων υπόψη των καθηκόντων που του ανατίθενται συνολικά βάσει του καταστατικού του ιδρύματος.
 - Το πεδίο των δραστηριοτήτων της προσφεύγουσας συνάδει με τον σκοπό του ιδρύματος και, ως εκ τούτου, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ασκείται επαρκής επιρροή στην προσφεύγουσα από δημόσιους φορείς.
- 18 Ως προς το ότι η προσφεύγουσα δεν ελέγχεται από δημόσιους φορείς και πρέπει να χαρακτηριστεί ως ΜΜΕ, η προσφεύγουσα προβάλλει τα ακόλουθα επιχειρήματα:
- Το ίδρυμα λειτουργεί αποκλειστικώς και μόνο βάσει του αντικειμενικού σκοπού του. Πέραν τούτου, δεν υφίσταται κανένας άλλος σχηματισμός βουλήσεως.
 - Το εποπτικό συμβούλιο δεν επηρεάζει τη βούληση του ιδρύματος, δηλαδή των λοιπών οργάνων του ιδρύματος, και δεν ασκεί επιρροή στον τρόπο λήψεως των αποφάσεων του ιδρύματος στη συνέλευση των εταίρων της προσφεύγουσας.
 - Το εποπτικό συμβούλιο μπορεί να συγκριθεί με συμβουλευτική επιτροπή ειδικών η οποία δεν μπορεί να ασκήσει καμία επιρροή στις αποφάσεις που αφορούν την προσφεύγουσα.
 - Σε γενικές γραμμές, το διοικητικό συμβούλιο ενός ιδρύματος έχει ευρείες αρμοδιότητες.
 - Το εποπτικό συμβούλιο του NMI-Institut δεν μπορεί να απευθύνει εντολές προς το διοικητικό συμβούλιο. Τούτο αφορά και τον τρόπο με τον οποίο το διοικητικό συμβούλιο ασκεί τα δικαιώματα που διαθέτει το NMI-Institut ως εταίρος της προσφεύγουσας.